

Лекція

Тема 5: Міжнародна система захисту об'єктів патентного права

Нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності.

Наукові відкриття та їх правова охорона

Перші наукові відкриття були зроблені кілька тисяч років до нашої ери. *Наприклад*, за даними вільної енциклопедії перше відоме наукове відкриття сягає *3000 року до нашої ери. У той час визначили, що тривалість астрономічного року на Землі становить 360 днів.*

Приблизно тоді ж було відкрите квадратне рівняння.

Деяко пізніше, *у 585 році до нашої ери було передбачено виникнення сонячного затемнення.*

У 540 році Піфагор вивів свою теорему про співвідношення сторін трикутника.

Основи медицини заклав Гіппократ ще у 400 році до н.е. До теперішнього часу було зроблено безліч найрізноманітніших наукових відкритій, якими ми користуємося і зараз.

Деякі винаходи були винайдені двічі, а то й тричі, породжуючи суперечки про першість.

Така ситуація склалася з винаходом телефону, та першість віддали Олександрю Грему Беллу (Alexander Graham Bell), у 1876 р. він отримав патент на свій винахід. Аналогічна ситуація виникла з винаходом простої канцелярської скріпки, телевізора, першим повітряним польотом, а також із винаходом інтегральної схеми, яка послужила основою для сучасної комп'ютерної індустрії.

Розвиток науки і техніки є визначальним фактором прогресу суспільства, підвищення добробуту його членів, їх духовного та інтелектуального зростання.

На всіх етапах людського розвитку людина постійно відкривала щось нове, що становилось придбанням всього світу, а тому ще далекому ХІХ столітті, науковці, власники наукових відкритій стали задумуватися про *доцільність охорони наукових відкритій*.

Наукові відкриття мають величезне значення для науки і техніки, медицини, розвитку культури та охорони здоров'я.

Тільки на протязі ХІХ-ХХ століть відбулися корінні наукові відкриття, плодами яких користуються світове товариство, ось деякі із них.

У 1926 р. англійський винахідник Джон Берд у перше привселюдно продемонстрував телевізійну передачу простих зображень. Зображення передавалося на відстань більше 3 кілометрів, його чіткість становила 30 рядків, розгорнення

зображення здійснювалося механічним пристроєм – так званим диском Ніпкова (запатентованим німецьким інженером Паулем Ніпковим ще в 1884 р.).

Розвиток телебачення надалі пов'язане з ім'ям Зворикіна В. К., що винайшов передавальну трубку (іконоскоп) і прийомну трубку (кінескоп).

Протягом сторіччя наукове знання, розвиваючись, зазнавало істотних змін. Поряд з диференціацією, що поглиблюється, відбувається ще глибший процес інтеграції наук. Не академічні правила, як в ХІХ столітті, а відкриття глибинних зв'язків і закономірностей перетворює їх на цілісну взаємообумовлену теоретичну систему.

Людина осягає таємниці мікросвіту (П'єр і Марія Кюрі, Макс Планк) відкриває структуру ДНК (доповідь Д. Уотсона і Ф. Кріка оприлюднена у 1953 р.), підкорює космос (Ю. Гагарін у 1961р.) проникає в таємниці походження Всесвіту, всієї світобудови (блискучі роботи видатного космолога сучасності С. Хокінга).

Наукові відкриття людства стрімко ростуть, тому можна з упевненістю сказати, що у подальшому наукові відкриття можуть докорінно змінити життя людства. Зроблені наукові відкриття мають дуже важливе значення для подальшого розвитку і впливу, як на науку і техніку, так і на побутове, буденне життя майже всіх жителів планети, а тому постає питання охорони наукових відкритій.

Вперше питання охорони наукових відкритій було сформульовано на Лондонському конгресі Міжнародної літературної і художньої асоціації в 1879 році.

Після чого ці питання неодноразово обговорювались на конгресах цієї асоціації, але тільки в 1978 р., країнами-учасницями Всесвітньої організації інтелектуальної власності був прийнятий Женевський договір про міжнародний реєстрації наукових відкриттів, однак він так і не набрав сили.

Слід зазначити, що в колишньому СРСР наукове відкриття вперше було зареєстровано 26 червня 1957 р. з пріоритетом від 15 березня 1947 р.

В подальшому в СРСР було зареєстровано близько 400 відкритій, тоді як загальна кількість заявок на відкриття становило більше 12 тисяч.

Проблемність правової охорони прав на наукові відкриття пов'язана перш за все із тим, що в Україні й досі не має спеціального закону, який би врегулював майнові та немайнові права суб'єктів права інтелектуальної власності на наукові відкриття.

Тому, наукові відкриття, зараз, як і у ХІХ столітті охороняються лише в рамках авторського права, як науково-літературні твори, що не відповідає реаліям сьогодення, що не повною мірою забезпечує правову охорону цього об'єкта інтелектуальної власності. Утім, правові засади охорони прав на наукові відкриття, також регулюються Законом України «Про наукову і науко-технічну експертизу» від 10 лютого 1995 р. Та нормами ст. ст. 457-458 Цивільного кодексу України.

Наукова і науково-технічна експертиза – це діяльність, метою якої є дослідження, перевірка, аналіз та оцінка науково-технічного рівня об'єктів експертизи і підготовка обґрунтованих висновків для прийняття рішень щодо таких об'єктів, та інші законодавчі акти з питань інтелектуальної власності.

Основними цілями державної політики у науковій і науково-технічній діяльності, відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» є:
примноження національного багатства на основі використання наукових та науково-технічних досягнень та створення умов для досягнення високого рівня життя кожного громадянина, його фізичного, духовного та інтелектуального розвитку через використання сучасних досягнень науки і техніки.

Крім фінансування та матеріального забезпечення фундаментальних досліджень та підвищення престижу наукової і науково-технічної діяльності, підтримку та заохочення наукової молоді, державні органи повинні забезпечити створення сучасної

інфраструктури науки і системи інформаційного забезпечення наукової і науково-технічної діяльності, інтеграцію освіти, науки і виробництва.

Однією із функцій держави є забезпечення її державними органами і установами надійної правової охорони суб'єктів права інтелектуальної власності на наукові відкриття та створення умов для їх ефективного використання.

На міжнародному рівні наукові відкриття, відповідно до пункту VIII ст. 2 Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, прийнятої на Стокгольмській дипломатичній конференції 14 липня 1967 р., наукові відкриття ключено до об'єктів інтелектуальної власності.

Вперше визначення поняття відкриття було дане в «Положенні про відкриття, винаходи і раціоналізаторські пропозиції» від 21 серпня 1973 р. № 584, що затверджене Радою Міністрів СРСР і майже тотожно відтворено в ст. 457 ЦК України.

Відповідно до ст. 457 ЦК України науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

Об'єктами відкриттів є закономірності, властивості, та явища світу. Отже, об'єкти відкритій можна умовно розподілити на три об'єкти.

1. Об'єкт закономірності.

2. Об'єкт властивості.

3. Об'єкт, як явища матеріального світу.

Названі об'єкти відкритій можуть бути визнаними відкриттям лише за умови, що вони не були відомі раніше і виявлені вперше у світі.

Закономірність як об'єкт відкриття – це дії об'єктивного закону існування, який раніше був невідомий, і стає об'єктом відкриття з моменту, коли її вперше було сформульовано.

Власивість матеріального світу як об'єкт відкриття – це раніше невідома існуюча якісна сторона об'єкта матеріального світу і яка відрізняє його в цілому від інших об'єктів. Характерною рисою матеріального світу як об'єкт відкриття є якісна визначеність, що характеризує весь спектр однорідних об'єктів.

Явище матеріального світу як об'єкт відкриття – це раніше невідоме існуюче явище і сутність, які перебувають в органічній єдності, що вносить докорінні зміни в рівень і форму пізнання об'єкта матеріального світу.

Слід зазначити, що сутність і явище існують незалежно від волі і свідомості людини.

Відповідно до чинного законодавства, автор наукового відкриття має право надати науковому відкриттю своє ім'я або спеціальну назву.

Право суб'єкта на наукове відкриття виникає на підставі державної реєстрації.

Таке відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом.

Автор відкриття може мати право на заохочувальну премію та встановлені законодавством пільги.

Правова охорона наукового відкриття має певні особливості. Це пояснюється тим, що наукове відкриття не може бути власністю особи, воно належить усьому людству і може використовуватися кожною особою, без будь-якого дозволу. Проте, правовій охороні підлягає авторство на пріоритет відкриття, його авторський і державний пріоритет, назва відкриття, а також інші майнові і особисті немайнові права.

Враховуючи, що в Україні не має спеціального закону, який регулював би наукові відкриття, 25 травня 2006 р., групою парламентаріїв до Верховної Ради України був поданий на розгляд законопроект «Про охорону прав на наукові відкриття», який

повинен був врегулювати не лише механізм захисту права власності на наукові відкриття, але й визначити правовий статус суб'єктів таких відносин.

Законопроект мав на меті визначити правові й організаційно-економічні засади у сфері правової охорони наукових відкриттів, закріплювати систему державної реєстрації наукових відкриттів, їх визнання від імені держави, проведення наукової експертизи тощо. Однак, і на сьогодні, такий закон відсутній.

Наукове відкриття є особливим, нетрадиційним результатом інтелектуальної діяльності. Воно характеризується важливістю і певною мірою значимістю в розвитку людства, вагомими зрушеннями в розвитку науково-технічного прогресу. Наукове відкриття це досягнення всього людства, і воно не може бути монополізоване окремою особою чи групою осіб, мати конкретного право володільця.

З моменту обнародування наукове відкриття стає надбанням людства і може вільно використовуватися будь-ким як при проведенні подальших наукових досліджень, так і

при розробці на його основі конкретних технічних рішень. Аналіз чинного законодавства дозволяє говорити не лише про особливості об'єкта у праві інтелектуальної власності на наукове відкриття, а й зважувати на складнощі у здійсненні правового регулювання наукового відкриття.

На сьогоднішній день, законодавство України про охорону прав на наукові відкриття складається з:

- Цивільного кодексу України (ст. 457–458) – (далі ЦК України);
- Закону України від 13 грудня 1991 р. «Про наукову і науково-технічну діяльність»; - Закону України від 10 лютого 1995 р. «Про наукову і науково-технічну експертизу».

На міжнародно-правовому рівні *наукові відкриття, як об'єкти інтелектуальної власності*, регулюється ст. 2 Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, прийнятої на Стокгольмській дипломатичній конференції у 1967 р.

ЦК України науковим відкриттям надається юридична визначеність та конкретність. Однак спеціальний закон щодо врегулювання суспільних відносин у даній сфері відсутній. Відповідно до цього, Комітет з питань науки і освіти Верховної Ради України спільно з Державним департаментом інтелектуальної власності ще у 2004 році підготував проект Закону України «Про охорону прав на наукові відкриття».

Розробка вказаного законопроекту ставила на меті захист організаційно-економічних та правових інтересів держави, впровадження відповідних заходів, спрямованих на підтримку і охорону одного з найважливіших об'єктів інтелектуальної власності – *наукового відкриття*, впровадження механізму його державної реєстрації для ефективного використання результатів науково-дослідної діяльності в галузі фундаментальних досліджень. Але до теперішнього часу названий закон не прийнятий. Проте, незважаючи на помітний прогрес, досягнутий останніми роками у сфері законодавчого забезпечення як охорони об'єктів права інтелектуальної власності в

цілому, так і **наукового відкриття** зокрема, треба вказати, що законодавча база ще не є досконалою, і один з чинників, який перешкоджає її вдосконаленню, є неефективна система захисту прав інтелектуальної власності.

У юридичній енциклопедії зазначається, що **відкриттям** є виявлення невідомих раніше об'єктивно існуючих закономірностей, якостей та явищ матеріального світу, що вносять істотні зміни у рівень знань.

Науковим відкриттям згідно з ЦК України є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

Для визначення наукового відкриття як юридичного терміну законодавець користується рядом філософських категорій: «матеріальне», «закономірність», «властивість», «явище», «пізнання». Водночас він використовує такі оціночні категорії, як «докорінні зміни», «рівень пізнання».

Аналіз змісту наведених категорій виключає імперативне віднесення будь-якого результату фундаментальних наукових досліджень до наукового відкриття.

Склад наукового відкриття охоплює тільки докорінні зміни у пізнанні матеріального світу.

Філософія відносить до матеріального світу фундаментальну характеристику буття, яка вказує на його об'єктивність, реальність, тобто те, що не залежить від нашої свідомості.

Свідомість, відображаючи фізичні, хімічні, біологічні та інші властивості дійсності, сама цих властивостей не має, а лише вказує на їх існування.

Таким чином, аналізуючи зміст ЦК України, слід зазначити, що цивільне законодавство пов'язує наукове відкриття лише з цариною природничих наук (пізнання матеріального світу).

На географічні, археологічні, палеонтологічні відкриття та відкриття корисних копалин, а також на відкриття у сфері суспільних наук норми ЦК України про наукове відкриття не поширюються.

Поняття наукового відкриття поширюється лише на ті наукові положення, які охоплюються змістом таких об'єктів:

– **закономірність матеріального світу** – це невідомий раніше, але об'єктивно існуючий і такий, що вносить докорінні зміни в рівень пізнання, істотний і стійкий зв'язок між явищами або властивостями матеріального світу. Повніше цей зв'язок характеризує те, що він є суттєвим, внутрішньо притаманним явищам або їхнім властивостям і ***не повинен мати випадкового характеру.***

Закономірність стає об'єктом наукового відкриття з моменту, коли вона вперше була сформульована.

Властивість (явище) матеріального світу невідома раніше – об'єктивно існуюча якісна сторона об'єкта матеріального світу.

Сукупність істотних властивостей об'єкта складає його якісну визначеність, яка відрізняє його в цілому від інших об'єктів і виражає те спільне, що характеризує весь склад однорідних об'єктів.

Виявити нову істотну властивість об'єкта – означає встановити існуючу (незалежно від волі й свідомості людини) невідому раніше якісну визначеність об'єкта стосовно до інших об'єктів, з якими він вступає у взаємодію.

*Явище матеріального світу – це невідома раніше об'єктивно існуюча сторона об'єкта матеріального світу, що вносить докорінні зміни в рівень пізнання, форма прояву сутності об'єкта матеріального світу (природи). *Явище і сутність* перебувають в органічній єдності. Проте єдність не означає їх збігу, *сутність* зазвичай прихована за *явищем*.*

У результаті розкриття сутності явища стає можливим його наукове пояснення.

Правова охорона надається науковому відкриттю, якщо воно володіє сукупністю основних ознак.

• **Першою ознакою наукового відкриття є його новизна.**

Під новизною слід розуміти абсолютну світову новизну наукового положення, що розглядається як наукове відкриття на дату пріоритету.

В свою чергу, дата пріоритету може визначатися за датою опублікування в пресі, надання статті у редакцію, першого оприлюдненого формулювання сутності відкриття, тощо.

Оприлюднення інформації про зміст наукового відкриття у вітчизняних або закордонних джерелах, ступінь їх доступності та визначеність кола осіб, які мають

можливість ознайомитися із сутністю відкриття, *впливу для визначення пріоритету не мають.*

Встановлення пріоритету за датою подачі заявки на наукове відкриття в переважній більшості є виключенням, так як між датою пріоритету і датою подачі заявки проходить як правило декілька років.

- *Наступною ознакою наукового відкриття є його достовірність (доведеність).*
Існування закономірності, властивості або явища матеріального світу має бути не просто констатоване автором, а й доведене ним теоретично або експериментально.

Без цього відкриття ще не існує, а є тільки гіпотеза, що зроблена з метою пояснення зв'язків між явищами матеріального світу, яка не є об'єктом права інтелектуальної власності і не охороняється законодавством України.

Докази повинні включати відомості, що обґрунтовують достовірність наукового положення, а у разі необхідності – описувати методики досліджень, їх результати та висновки.

- *Останньою ознакою наукового відкриття є його фундаментальність (докорінні зміни в рівень пізнання).* Відкриттями можуть визнаватися положення фундаментального характеру, які становлять собою суттєвий вклад у наукове пізнання світу.

Фундаментальність відкриття може підтверджувати те, що воно є основою для нових напрямків у розвитку науки й техніки і створення принципово нових технологічних рішень. За допомогою відкриття стало можливим пояснити такі наукові факти, які не знаходили пояснення з позицій усталених теоретичних уявлень. Відкриття має бути таким, яке докорінно змінює раніше відомі теоретичні положення.

Таким чином, лише за умов сукупності вказаних ознак певне наукове положення може бути обороноздатним, а явища, властивості та закономірності матеріального світу, які містяться у цьому положенні, можуть бути визнані науковим відкриттям.

Особливість наукового відкриття порівняно з іншими об'єктами інтелектуальної власності полягає в тому, що:

- по-перше, відкриття, як об'єкт пізнання є цінним само по собі, незалежно від можливостей його безпосереднього використання,
- по-друге, відкриття є надбанням людства, у зв'язку з чим не може бути об'єктом виключного права певних осіб, і тому будь-яка особа може безоплатно використовувати його на свій розсуд.

Слід також звернути увагу на співвідношення понять *«наукове відкриття»* та *«науковий твір»*.

Поняття *«наукове відкриття»* не є тотожним поняттю *«науковий твір»*, що використовується в законодавстві.

Поняття наукове відкриття та науковий твір співвідносяться як зміст та його форма. У *науковому творі* може бути виражене наукове відкриття та повідомлено про нього. Для визначення суті наукового відкриття потрібно чітко визначити суб'єктів права інтелектуальної власності на них.

Суб'єктами наукового відкриття можуть бути:

1. **Автор наукового відкриття** – фізична особа, незалежно від віку та стану дієздатності, творчою працею якої це відкриття було зроблено. Українські громадяни визнаються авторами відкритій у всіх випадках, навіть якщо відкриття зроблено ними за кордоном.

Іноземні громадяни автори відкритій користуються передбаченими законом правами лише за умови, що відкриття зроблене ними у співавторстві з українськими

громадянами або при виконанні роботи на підприємстві, в організації або установі, які знаходяться на території України

2. Співавтори – це фізичні особи, творчою працею яких встановлено наукове відкриття. Співавторами визнають вчених, один із яких виявив невідоме раніше явище, а інший дав йому наукове обґрунтування.

Відносини між співавторами можуть бути визначені договором, а у разі відсутності – право інтелектуальної власності на наукове відкриття здійснюється всіма співавторами спільно.

Не визнаються співавторами особи, які не зробили вагомого особистого творчого внеску у встановлення наукового відкриття, що надавали автору наукового відкриття тільки технічну і організаційну допомогу, або сприяли оформленню матеріалів заявки на відкриття.

3. *Спадкоємці* – після смерті автора його права на наукове відкриття переходять до його спадкоємців за законом або за заповітом.

Спадкоємці стають повноцінними володільцями всіх майнових прав, належних померлому автору відкриття. **Вони можуть захищати особисті немайнові права авторів відкритій.**

4. *Наукові установи* якщо відкриття здійснено у зв'язку з виконанням службового завдання, всі авторські права на нього визнають за його конкретним розробником. **З метою визнання заслуг наукових установ їм видають свідоцтво, яке засвідчує, що відкриття зроблено в цій установі.**

Оформлення права на наукове відкриття

Оформлення прав на наукове відкриття здійснюється в Україні шляхом подання до НОІВ заявки, проведення експертизи заявки та державної реєстрації прав на наукове відкриття.

Заявкою на наукове відкриття є сукупність документів, що містять відомості про наукове відкриття, необхідні для видачі диплому на наукове відкриття.

Вона подається до НОІВ автором (співавторами) наукового відкриття, юридичною особою з зазначенням автора наукового відкриття, його спадкоємцем – якщо заявка на наукове відкриття не може бути подана самим автором наукового відкриття.

Заявка на наукове відкриття повинна відноситися до одного наукового відкриття і включати наступні документи:

– заявку про видачу диплому на наукове відкриття (в ній необхідно вказати заявника

(заявників) і його (їх) адресу, а також автора (співавторів); додати розширену анотацію опису наукового відкриття українською, російською та англійською мовами; якщо заявка подається юридичною особою, разом з матеріалами заявки повинно додатково бути надано рішення вченої (науково-технічної) ради юридичної особи про те, що заявлене наукове відкриття придатне для набуття права інтелектуальної власності на нього);

- опис наукового відкриття з викладенням доказів його достовірності;
- формулу наукового відкриття, яка повністю заснована на описі та яка стисло, чітко та вичерпано відображає сутність відкриття, що заявляється;
- реферат;
- матеріали, що ілюструють наукове відкриття, якщо вони необхідні;

– документи, що підтверджують пріоритет наукового відкриття, якщо сутність і докази достовірності його були відомі до подачі заявки на наукове відкриття.

Експертиза заявки на наукове відкриття включає проведення **формальної, попередньої експертизи та експертизи по суті**, які здійснюються згідно з **Законом України «Про наукову і науково-технічну експертизу»**.

- **Формальна експертиза заявки на наукове відкриття** (експертиза за формальними ознаками) проводиться НОІВ, під час якої заявка перевіряється на відповідність вимогам, які висуваються до її подання та перевіряються всі необхідні документи, які повинна містити заявка.

Не пізніше одного місяця від дати подання заявки за результатами формальної експертизи заявнику направляється довідка про прийняття заявки до розгляду або вимога щодо внесення змін до наданих матеріалів подання заявки.

Для внесення змін до матеріалів надається два місяці від дати одержання заявником повідомлення НОІВ. Якщо у цей строк невідповідність буде усунуто, то датою подання заявки буде дата одержання НОІВ заявки, якщо ж у цей строк невідповідність не буде усунуто, то заявка вважається неподаною, про що заявнику надсилається повідомлення.

Після проведення формальної експертизи матеріали заявки надсилаються НОІВ до Національної академії наук України (далі – НАН України) для проведення попередньої експертизи. НАН України визначає наукові установи академії, що мають здійснити експертизу та передає матеріали заявки до зазначених установ.

- ***Попередня експертиза*** включає розгляд матеріалів заявки на наукове відкриття з встановленням повноти та відповідності формули, опису наукового відкриття та інших матеріалів заявки встановленим вимогам. *Строк проведення попередньої експертизи три місяця з дати отримання НАН України матеріалів заявки.*

- *За результатами попередньої експертизи заявки на наукове відкриття вноситься експертний висновок. За результатами експертного висновку здійснюється експертиза по суті, що встановлює відповідність наукового відкриття умовам надання правової охорони, або приймається рішення про відхилення заявки, про що повідомляється заявникові та НОІВ.*

Якщо заявник не згоден з висновком попередньої експертизи він протягом двох місяців від дати одержання цього рішення може оскаржити його в НОІВ.

НОІВ вносить остаточне рішення щодо заявки за поданням заявника протягом двох місяців від дати її надходження.

Суб'єктами проведення експертизи по суті є установи НАН України або установи інших державних академій наук, до наукової діяльності яких відноситься зміст заявки на наукове відкриття.

НОІВ, що залучені до проведення експертизи по суті, у двомісячний термін з дати висновку щодо попередньої експертизи готують висновок про наявність наукового відкриття (з викладенням формули відкриття, що рекомендується) та його значущості.

На підставі висновків установ, що здійснили експертизу, НАН України виносить рішення про визнання заявленого наукового відкриття або про відмову у визнанні заявленого наукового відкриття.

Витрати на проведення експертизи здійснюються НОІВ та НАН України за рахунок коштів Державного бюджету України, о виділяються на зазначені цілі.

Якщо заявник не згоден з рішенням про відмову у визнанні заявленого наукового відкриття, яке прийняте згідно з результатами експертизи, він протягом двох місяців від дати одержання рішення має право подати мотивоване заперечення до НОІВ.

За наявності обґрунтованого прохання заявника строк подання заперечення може бути продовжений НОІВ.

Заперечення має бути розглянуто у двомісячний строк з подання заперечення до НОІВ.

Рішення НОІВ, що виноситься за результатами розгляду заперечень автора, є остаточним.

Реєстрація наукового відкриття. На підставі рішення Національної академії наук України щодо визнання заявленого наукового відкриття НОІВ **в строк двох місяців з дня одержання зазначеного рішення за погодженням з автором (співавторами) та заявником узгоджує формулу відкриття, встановлює дату його пріоритету, здійснює реєстрацію набуття права інтелектуальної власності на наукове відкриття.**

Суб'єктом реєстрації наукового відкриття є Держаний реєстр наукових відкритій України.

Публікація відомостей про реєстрацію наукового відкриття здійснюється в офіційному бюлетені НОІВ протягом двох місяців від дати реєстрації набуття права інтелектуальної власності на наукове відкриття. *У відомостях вказується автор наукового відкриття, назва наукового відкриття, формула наукового відкриття, інші необхідні відомості, що визначаються НОІВ. Після публікації відомостей про наукове відкриття будь-яка особа може ознайомитися з матеріалами заявки, надіслати до НОІВ своє заперечення за фактом обґрунтованості заявки на наукове відкриття.*

Публікація відомостей про наукове відкриття не проводиться, якщо заявку на наукове відкриття **відкликано автором**, що може бути здійснено заявником до дати реєстрації набуття права інтелектуальної власності на наукове відкриття.

Видача диплому на наукове відкриття. Юридичною формою закріплення прав інтелектуальної власності на наукове відкриття є **диплом**.

Диплом про наукове відкриття є правопосвідчувальним, а не правовстановлюючим документом, адже права інтелектуальної власності на наукове відкриття виникають не з моменту видачі диплому, а з часу, відколи про наукове відкриття було заявлено або з моменту коли суть відкриття була донесена до відома третіх осіб.

НОІВ разом з НАН України видає автору (співавторам) наукового відкриття диплом на наукове відкриття, якщо протягом шести місяців з дати публікації про наукове відкриття в офіційному бюлетені НОІВ проти реєстрації не буде заперечень.

Організація, в якій було створено наукове відкриття, має право на одержання свідоцтва на наукове відкриття.

Диплом на наукове відкриття засвідчує:

– визнання встановлених закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу науковим відкриттям;

- пріоритет наукового відкриття;
- авторство на наукове відкриття (у разі співавторства диплом на наукове відкриття видається кожному із авторів з вказівкою в ньому інших співавторів).

Диплом на наукове відкриття містить назву наукового відкриття, дату пріоритету наукового відкриття, дані щодо автора (співавторів) наукового відкриття, заявника та дату подання заявки на наукове відкриття.

Особисті немайнові та майнові права на наукове відкриття

Зміст права інтелектуальної власності на наукове відкриття становлять особисті немайнові та майнові права автора.

Особистими немайновими правами інтелектуальної власності на наукове відкриття є:

- право на визнання автором наукового відкриття;
- право на пріоритет наукового відкриття;

- право перешкоджати будь-якому посяганню на право на наукове відкриття, здатне завдати шкоди честі чи репутації автора наукового відкриття;
- право на присвоєння науковому відкриттю імені автора (співавторів) або спеціальної назви (ст. 458 ЦК України) – здійснюється на прохання автора (співавторів).

Присвоєння науковому відкриттю ім'я автора або спеціальна назва зазначається в дипломі і свідоцтві на наукове відкриття;

- право вимагати зазначення свого імені у зв'язку з використанням наукового відкриття, якщо це практично можливо.

Строк чинності особистих немайнових прав інтелектуальної власності на наукове відкриття – є чинними з дати пріоритету наукового відкриття.

Майновими правами інтелектуальної власності на наукове відкриття є:

– право на матеріальну винагороду за встановлення наукового відкриття. Розмір винагороди за наукове відкриття встановлюється Кабінетом Міністрів України. *Винагорода виплачується автору* (співавторам) за рахунок коштів Державного бюджету України при видачі автору (співавторам) диплому на наукове відкриття, інші права, встановлені законодавством.

Майнові права належать автору чи його правонаступнику.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на наукове відкриття – є чинними з дати, наступної за датою їх державної реєстрації.

Права автора наукового відкриття, у випадках, передбачених законодавством можуть переходити у спадщину.

До таких прав належать право на подання заявки на наукове відкриття, одержання диплому на ім'я автора наукового відкриття, право на матеріальну винагороду за наукове відкриття.

Захист прав на наукове відкриття здійснюється у судовому та іншому встановленому законом порядку.

Суди відповідно до їх компетенції розглядають спори про: авторство на наукове відкриття; визнання реєстрації права інтелектуальної власності на наукове відкриття недійсною; визнання наукового відкриття придатним для набуття права інтелектуальної власності; виплати винагороди автору наукового відкриття.

Відповідальність за порушення законодавства про наукові відкриття настає згідно чинного законодавства (адміністративного, кримінального, цивільного) за:

- присвоєння авторства;
- примушування до співавторства;
- розголошення в порушення встановленого порядку, в тому числі без згоди автора, змісту наукового відкриття до дати опублікування його пріоритету;
- включення в число співавторів осіб, які не приймали творчої участі у встановленні наукового відкриття.